

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Christus leeft in mij

Ik leef, doch niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij.

Gal. 2 : 20.

Wanneer Paulus in Gal. 2 : 19 heeft gezegd, dat hij met Christus gekruisigd is, laat hij daar onmiddellijk op volgen: **ik leef** — doch niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij.

Er tintelt, geloof ik, in dit woord iets van humor. Het klinkt bijna olijk. Paulus zei: Ik ben met Christus gekruisigd. En nietwaar: als men van iemand hoort, dat hij gekruisigd is, dan denkt ieder: die man is dood; of, in ieder geval: hij zal spoedig sterven. Maar daartegenover zegt Paulus dan: Neen, ik ben helemaal niet dood! Integendeel: **Ik leef!** Ik ben springlevend. Maar dan zo, dat niet meer ik leef, maar Christus in mij leeft.

Wat bedoelt Paulus met dat woord?

Ongetwijfeld, Paulus wil daarmee óók zeggen, dat hij „gewoon“ leeft. Dus dat zijn hart klopt, dat hij ademt, dat hij eet en drinkt en werkt. Inderdaad, zo leefde Paulus. En met een felheid en intensiteit als maar weinigen dat vóór of ná hem hebben gedaan. Rusteloos trok hij de wereld door. Hij doorkruiste gloeiend hete woestijnen, krom over hoge bergen en stak steeds weer de grote wateren over. En overall waar hij kwam predikte hij. Dat doende werd hij hier gestenigd, dáár de stad uit gesmeten, ginds in een gevangenis geworpen. Maar dat alles derde hem niet. Hij predikte dóór. Hij schreef brief na brief. Hij worstelde om het welzijn der gemeenten. Hij vocht tegen de vijanden der kudde. Bovenal: hij bad onophoudelijk.

Inderdaad, zo leefde Paulus.

Maar hiermee is lang niet alles, zelfs niet eens het voornaamste gezegd.

Dat blijkt wel uit het zinnetje, dat Paulus onmiddellijk op die woorden: ik leef, laat volgen. Hij schrijft immers: ik leef, doch niet meer ik leef, **maar Christus leeft in mij.**

Met woorden als deze is in de loop der eeuwen heel dikwijls een gevaarlijk spel gespeeld. Mystieken van allerlei ras en soort hebben er zich meester van gemaakt. Zij lieten Paulus daarmee zeggen, dat Jezus Christus „naar zijn wezen“, in de gelovigen indrong om zo in hun hart te gaan wonen. Daar kwam het dan tot een unieke vereniging tussen Christus en de zijnen. Christus en de zijnen smolten daar namelijk in feite samen. Christus ging over in de gelovigen en de gelovigen in Christus. De scheiding en zelfs het onderscheid tussen Christus en de zijnen werden ten slotte zelfs geheel en al opgeheven. Men sprak er dan van, dat Christus in het hart van de mensen opnieuw geboren werd. Dat was zelfs de eigenlijke geboorte van Christus en de wedergeboorte van de mensen. Men betoogde eveneens, dat het lijden en sterven van Christus in de zijnen moest worden overgedaan of voortgezet. Het lijden van Christus aan het kruis, och dat was maar „historisch“ en „uitwendig“. Dat was hoogstens een voorbeeld van het eigenlijke. Want het kwam er vóór alles op aan, dat Christus in de zijnen en met de zijnen leed en stierf. De gelovigen moesten dat lijden van Christus op die wijze zelf ondergaan, dat ten volle zelf doorlijden. En het hoogste wat een mens kon overkomen was dit, dat Christus in hem en, omgekeerd, hij met Christus opstond. Want pas dan, maar dan ook ten volle, werd een mens een **nieuw mens**, werd

hij Christus „gelijkvormig“. Ja, dan werd hij zelf „Christus“. Dan waren hij en Christus, Christus en hij door een „wezenlijke“ vereniging één geworden en in elkaar overgegaan.

Laten we goed weten en vasthouden — het blijkt overduidelijk uit wat Paulus onmiddellijk na het bovenstaande zegt — dat Paulus van theorieën als deze niets moet hebben. Hij verfoeit ze zelfs als een goddeloze afgoderij.

Paulus predikt met deze woorden iets geheel anders.

Hij spreekt ongetwijfeld van een sterke, innige gemeenschap tussen Christus en hem. Maar dan van zulk een gemeenschap, waarbij het onderscheid tussen Christus en de zijnen volledig wordt gehandhaafd, waarbij van enige „wezensgemeenschap“, van een in elkaar overgaan en samensmelten, in geen enkel opzicht sprake is. Want de gemeenschap tussen Christus en de zijnen, welke Paulus op het oog heeft, is een gemeenschap, welke **dóór het geloof** tot stand komt en **in het geloof** bestaat.

En ten gevolge van deze gemeenschap tussen Christus en de zijnen is Christus zó met de zijnen verbonden, beheerst Hij hen zó, werkt en leeft Hij zó in hen, dat met het oog daarop door Paulus kan worden gezegd: niet meer ik leef, maar **Christus** leeft in mij.

Hoe staat het nu met een mens in wie Christus leeft? Hoe is hij? Wat zoekt hij? Wat doet hij?

Och we weten het: **natuurlijke** mensen, d.w.z. mensen die nog precies zo zijn als zij geboren werden — **wij**, zoals we van nature zijn, zoeken altijd en in alles **ons zelf**. We maken onszelf tot een middelpunt waaromheen alles en ieder cirkelen moet. Mensen, dingen, situaties, we grijpen ze om zo te zeggen beet, om ze aan ons dienstbaar te maken, om daardoor rijk, machtig, gelukkig te worden. Als het ons niet gelukt onszelf in alle sectoren van ons leven bevredigend te zoeken, dan zijn er toch wel een paar, of ten minste één, waarin we dat klaarspelen. Het is ook vaak zó, dat naarmate we in bepaalde kringen ons niet kunnen laten gelden, daar achteruitgezet en gebruikt worden, we in andere compensatie zoeken.

Wie voor dit kwaad oog kreeg, siddert als de werkelijkheid van ander en vooral van eigen leven voor hem opengaat. Hoeveel mannen en vrouwen gebruiken hun huwelijk, hun gezin, misschien wel zonder zich dat bewust te zijn, misschien wel zeer geraffineerd, uiteindelijk alléén voor zich zelf. Ze „leven“ zichzelf daarin „uit“. Ze zoeken daarin hun genot, macht, glorie. Hoe walgingwekkend woekert deze zonde in de wereld van bedrijf en handel en allerlei ander levensverband! Is de achtergrond van materialisme en genotzucht uiteindelijk niet dit éne kwaad? Wat wordt het politieke leven er niet steeds opnieuw door verpest! En hoe tiert het onder de wereld van de „sport“!

Maar het meest weezinwekkend openbaart zich dat zoeken van zich zelf als het geschiedt achter een godsdienstig, christelijk masker. Het verkankert ook het leven nooit erger dan wanneer het zo geschiedt. In hoevelen is de godsdienst niet een zoeken van eigen geluk, een zelfzuchtig pogen om bevrijd te worden van vrees, een middel om macht uit te oefenen. Voor hoeveel miljoenen was en is de dienst van God niet een draven, een jachten om een persoonlijke „zaligheid“ machtig te worden. Hoe werd en wordt in de kerk met

UIT DE INHOUD:

Christus leeft in mij	C. V.
Stemmen uit de „gebonden“ kerken	C. V.
Waar het om ging en waarom het gaat	H. J. J.
Can. Geref. Kerken	J. M.
Meester en leerling (VII)	G. P.
Uit de geschiedenis van het boek	J. Stw.
Jachtlatijn (4)	
Persschouw	
Kerknieuws	

de beste bedoelingen misschien, maar tegelijk diep goddeloos gehunkerd naar macht, invloed, „leiding“. En al dat kwaad is de openbaring van die zwaarste aller zonden, deze namelijk, dat we God en zijn Christus „gebruiken“ in eigen dienst, voor eigen eer, macht, geluk.

Maar zie, als Jezus Christus in ons leeft, dan wordt dit „levensschema“ doorbroken. Dan wordt ons hoogmoedige ik met zijn zelfzuchtige godsdienstigheid onttrond, stukgeslagen, aan de dood overgegeven. Dan wordt Christus onze levensbron, ons levenslicht, ons levenscentrum, ons levensdoel. Hij is de stuurman van ons levensschip. De eerste, de laatste, de enige. Dan ligt ons levenscentrum buiten onszelf in Jezus Christus. Om Hem, onze Heiland, leven, lijden, strijden we. Straks zullen we in zijn gemeenschap sterven. Een filosoof heeft eens gezegd: Ik denk, daarom ben ik. Paulus zegt: Christus is mijn Verlosser, daarom ben ik wat ik ben. Gemeenschap met hem, leven uit Hem, liefhebben van Hem, verlangen naar Hem — dat is dan het leven van ons leven. Wat in deze wereld is en van deze wereld is, waarden we in zoverre als we onze Heiland daarin zien, Hem er in mogen dienen, dat bevorderlijk is voor de doorbraak van zijn rijk. We zijn dan in der waarheid van ons zelf en dit leven en deze wereld losgekomen. Het wonder wordt in ons werkelijk, dat geld en goed, eer en macht, man of vrouw, kinderen en zelfs het leven, volkomen ondergeschikt zijn geworden aan onze Heiland en zijn grote zaak. Het wordt dan zo, dat we dat alles bezitten als niet bezittende, dat we alleen dat willen bezitten, wat we in Hem mogen bezitten, om daarin te smaken en te proeven dat Hij goed is.

Dit leven van Christus in ons is nu louter vreugde, werkelijke zaligheid. Want we zijn dan van onze zonde, ja, van onszelf verlost. We zijn zo héerlijk van ons zelf verlost. We hoeven geen eigen standje meer op te houden. We hebben ook geen eigen záákje meer. We zien het scherp en duidelijk, dat we in ons zelf alleen maar goddelozen en zondaren zijn. Anders niet en meer niet. En dat we dat altijd blijven. Maar ook, dat Jezus Christus elke dag alle ongerechtigheid wegwast in zijn bloed. We zijn dan armen en dwazen naar de wereld. Maar rijken in God. We hebben lief omdat Hij ons eerst heeft liefgehad. Kortom Christus is ons alles geworden. In smart. In vreugde. In alle levensding. Op het hoogtepunt van ons leven. En in de avond ervan. Jezus Christus is onze gerechtigheid, ons leven, onze volkomen verlossing!

Hij is **alles**, nú, en tot in eeuwigheid.

C. V.

Stemmen uit de „gebonden” kerken

Er leeft in onze kerken een sterke belangstelling voor wat in de „gebonden” Geref. kerken voorvalt. Met spanning volgt men wat door die kerken wordt gedaan en wat door de vooraanstaande leden van die kerken wordt gezegd en geschreven.

Dat is geen wonder. Want het lot van die kerken gaat ons ter harte. Al hebben zij ons onrecht aangedaan, en al blijven zij dat onrecht nog steeds handhaven, ze zijn ons toch onvergetelijk. Bovendien heeft wat in die kerken geschiedt een grote invloed op wat men nog steeds de „gereformeerde gezindte” noemt. Een „geest”, welke in een zo talrijke kerkengroep heerst, blijft in zijn werking zeker niet binnen de grenzen daarvan beperkt. En, om niet meer te noemen: in onze harten blijft de bede leven, dat Gods Geest daarin zo krachtig moge werken, dat deze kerken terugkeren tot de simpele waarheid Gods en de schriftuurlijke kerkregering.

Reeds meermalen is er op gewezen, dat zich in de „gebonden” kerken steeds duidelijker tweërlei richting of stroming gaat aftekenen. Een rechtersvleugel, welke zich nauw wil aansluiten bij wat in Afscheiding en Doleantie als geschenk Gods werd ontvangen en die zich, met allerlei critiek, blijft oriënteren aan het theologisch en wijsgerig denken van Kuyper. En een linkersvleugel, die „open staat” — zo noemt men dat — voor het theologische denken zoals zich dat in de moderne, in de Wereldraad van kerken geconcentreerde, oecumenische beweging openbaart en daardoor gestimuleerd wordt. Dit denken manifesteert zich o.a. in een nieuwe opvatting van Gods Woord (de bijbel is slechts „getuigenis” daarvan); een relativering van de confessionele verschillen (een confessie is slechts een, altijd eenzijdige, intellectuele benadering van „de waarheid”); een „openheid” voor de moderne cultuur; een verzwakken of afwijzen van de antithese tussen kerk en wereld; een doorbreken van het isolement der kerk in „deze wereld”.

In dit artikel wil ik de aandacht vragen voor enkele uitlatingen van mannen der rechtersvleugel. En dan speciaal van die vleugel voorzover deze haar exponent vindt in „Waarheid en Eenheid”.

Zoals men weet heeft deze krant en de vereniging, welke haar uitgeeft, zich vooral ten doel gesteld het bestrijden van de leeruitspraken van 1942/46 en de in verband daarmee gevelde kerkrechtelijke vonnissen. Ten aanzien daarvan spraken de redacteuren Dr Schelhaas en Ds Vreugdenhil een duidelijke taal. Zij kwalificeerden de Utrechtse uitspraken rondweg als on-Schriftuurlijk.

Onlangs kreeg „Waarheid en Eenheid” een nieuwe medewerker in Dr Huyser van Werkendam. En ook deze liet zich onmiddellijk en duidelijk uit over de kerkelijke manipulaties uit de veertiger jaren. Persoonlijk heeft hij, anders dan Dr Schelhaas en Ds Vreugdenhil, geen bezwaar tegen de leerbepalingen van 1942/46. Maar als **kerkelijke, confessionele**, uitspraken verwerpt hij ze zo radicaal als dat maar mogelijk is. „De mentaliteit — zo verklaarde hij — die zich in het halsstarrig vasthouden aan deze formule openbaart, draagt het merkteken van dubbelhartigheid, van bekrompenheid en van onrechtvaardigheid”. Ten bewijze van dat vernietigende vonnis wijst hij op wat de synode van Eindhoven presteerde. Deze liet, ondanks protest daartegen, die leeruitspraken onaangetast van kracht. Maar tegelijk erkende ze de ambten van kerken (de Indonesische) welke alleen maar de Catechismus als confessie aanvaardden! „In Eindhoven was één derde Gereformerdheid reeds voldoende voor erkenning van elkaars ambten, in Utrecht daarentegen achtte men drie derde, d.i. de volledige onderschrijving van alle Gereformeerde symbolen onvoldoende”.

Het oordeel van **dubbelhartigheid, bekrompenheid en onrechtvaardigheid**, dat door Dr Huyser over het handhaven van de leeruitspraken van eigen kerken uitsprak, is misschien wel het scherpste dat daarover ooit werd gevelde. En — hij kan het thans „ongestraft” doen.

Maar niet alleen over de leeruitspraken velt „Waarheid en Eenheid” vonnis.

Het blad richt zich ook scherp tegen de steeds sterker wordende hiërarchie der meerdere vergaderingen in de „gebonden” kerken. J. v. W (estenbrugge) stelde daaromtrent de volgende vraag:

„Ik vraag al jaren lang naar de feitelijke vaststelling van het kerkrecht, dat nu officieel dreigt te worden ingevoerd.

Ik zit met de vraag: **Waren Kuyper en Rutgers ongereformeerd**, toen ze ons „naar de Schriften” leerden de autonomie van de plaatselijke kerken?

Was prof. H. H. Kuyper gereformeerd in zijn kerkrechtelijk denken tot zo omstreeks 1923 en werd hij ongereformeerd na 1926?

Of was hij eerst ongereformeerd, toen hij zijn vader volgde in diens opvatting van kerkrecht?... **en werd hij later pas gereformeerd?**

Want de beide theorieën, die elkaar vierkant tegenspreken, kunnen niet allebei gereformeerd zijn.

Of staat er tegenwoordig niet meer vast, wat gereformeerd is en wat niet?

Ik vraag maar... maar ik wanhoop aan het ontvangen van antwoord. De Synode zal het kerkrecht (of is het kerkrecht?) wel vast stellen, zonder ten volle bekend te maken, wat er omstreeks 1923 aan de hand is geweest. Zeergeleerde en weleerwaarde heren, die ik er naar vroeg, hebben mij dat nog nooit kunnen of willen vertellen. Zodat ik ook nu niet veel antwoord verwacht. En zo tob ik maar voort: „in raadselen wandelt de Gereformeerde op aard, geen theoloog, die z' ons verklaart”.

Ik kan op deze vraag van J. v. W. ook geen afdoend antwoord geven. Ik kan alleen dit zeggen: Toen ik eens aan een hooggeleerde vroeg hoe het toch mogelijk was geweest, dat de synode van 1926 in de zaak-Geelkerken ten aanzien van de schorsing van ambtsdragers opeens een geheel nieuwe kerkrechtelijke koers insloeg, antwoordde hij zakelijk dit: „H. H. Kuyper zei dat het zó kon. Ik zei, dat ik het altijd heel anders geleerd had, maar dat we op zijn gezag het dan maar zo moesten doen als hij het voorstelde”!

Stelde J. v. W. zijn bovenvermelde vraag, Ds Vreugdenhil spreekt nadrukkelijk over de al verder voortvretende hiërarchie als een van de grote gevaren, welke zijn kerken bedreigen. „Het is benauwend te zien — zo schreef hij o.a. — welke uitwerking in onze dagen een beroep op Kuyper en Rutgers heeft. Men vindt het belachelijk, als gehandhaafd wordt, dat Christus alleen maar gezag verleend heeft aan de ambtsdragers van plaatselijke kerken en dat alle gezag van meerdere vergaderingen maar afgeleid gezag is. Och, dat men er anders over denkt, dat is nog daaraan toe. Maar de hiërarchische ideeën hebben al zoveel veld gewonnen, dat men honend kan praten over hen, die als Kuyper en Rutgers denken en dat men hen zoveel mogelijk wren wil. Honend praten! Men is blind voor de gevaren. Heel de historie bewijst het: als aan machthebbers, ook aan kerkelijke machthebbers, een pink gegeven wordt, nemen ze de hele hand. Het concept-kerkorde vraagt een „pink”, zo zegt men, nog minder dan een „pink”. Maar straks neemt men de gehele hand en meer”.

Dit zijn wijze woorden!

Ds Vr. heeft er bij deze stand van zaken uiteraard niet veel hoop op, dat de hiërarchische kerkorde, welke in de maak is zal verworpen worden. „Hoe kunnen we, menselijkerwijs gesproken, hoop hebben, zo schrijft hij, dat de a.s. synode van Assen zich verzetten zal tegen de hiërarchische gedachten, in de voorlopig-vastgestelde Kerkorde verankerd?”

Inderdaad: hoe kán men dat nog hopen?

In het „Assen” van 1926 kreeg het nieuwe kerkrecht **feitelijk** gezag. In 1943 en volgende jaren werd het, ondanks geweldige bestrijding, ondanks het evidente bewijs, dat men afweek van wat in de Doleantie als hoogste kerkrechtelijke wijsheid werd gepredikt, meedogenloos **gehandhaafd**! Waarom zou het dan in Assen-1957 niet officieel en duidelijk worden **gecanoniseerd**?

Er is nog een ander verschijnsel in de gebonden kerken waarover „Waarheid en Eenheid” telkens weer schrijft. Het is het

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam

steeds toenemende teloor gaan van wat specifiek gereformeerd is. En in onlosmakelijk verband daarmee het zich conformeren aan een meer „algemeen” christendom.

„Sinds het drama 1944-45 — aldus Dr Huyser — is er in onze kerken — beter gezegd: in de leiding, die aan onze kerken gegeven wordt — veel veranderd, niet ten goede, maar ten kwade.

Het hek is van de dam, — dat is de verklaring, die wij eraan geven. Door de verdwijning van lastige critici van het kerkelijk toneel kreeg men de volstrekt vrije hand.

Wie de ontwikkeling der dingen, gelijk we die de vorige maal met enkele exemplen hebben geïllustreerd, nuchter beschouwt en critisch beoordeelt, die hoort daarin de verwarlijke kreet: Schilder is dood — leve de Doorbraak!”

Dr Huyser wijst in verband daarmee op „een vreemde, vroeger nooit gekende ruimhartigheid, die met de beginselen, geest en idealen van de Afscheiding der vorige eeuw niets gemeen heeft”.

Sinds het midden der veertiger jaren leven zijn kerken, zo zegt hij, in het tijdperk van de „ruimtevaart”. Wat die „ruimtevaart” betreft zijn de gebonden kerken de natuurwetenschappen ver vooruit gestreefd. En deze „ruimtevaart” oefent speciaal een funeste invloed uit op de prediking. Daarin liggen de wortels van de dwaasheden en oppervlakkigheden welke deze kenmerkt.

Deze „ruimtevaart” mag zich voorts in steeds groter belangstelling verheugen. „Ten bewijze hiervan zouden we willen wijzen op de inhoud en strekking van verschillende referaten, die na de oorlog in Kampen voor de vereniging van oud-studenten en in Utrecht voor de Gereformeerde predikantenvergadering gehouden zijn. We herinneren ons het eerste referaat van dat genre in Kampen van een hooggeleerd man van de V.U., dat eindigde met de wens, dat onze Gereformeerde kerken, die zich van de oecumenische beweging afzijdig hielden, „niet langer in de hoek van de secte zouden staan”. We herinneren ons ook, dat we op de vraag, wat dit „niet langer” eigenlijk betekende, geen rechtstreeks en duidelijk antwoord kregen. Het zijn veelal dezelfde sprekers, die in een gloedvol betoeg het „seit umschlungen, Millionen” parafrazen en die hun gehoor opvoeren tot zulke hoogten en vergezichten, dat de nood en smart over de breuk met hetgeen vlak bij ons staat niet gevoeld kan worden”.

Het verontrustende van de situatie is voorts, dat de gesignaleerde tendenzen zich niet maar alleen in het spreken en werken van vele leidende figuren openbaren. Neen, ook in de synodale vergaderingen kreeg de geest, welke zich in de genoemde ruimtevaart openbaart, invloed. Naar Dr Huyser's overtuiging waren de jongste professorenbenoemingen daarvan een duidelijk bewijs.

„Waarheid en Eenheid” levert voorts ook scherpe kritiek op de kerkelijke eenheids-pogingen welke door de synoden der gebonden kerken worden ondernomen.

In zijn bespreking van het nieuwe kerkelijke Jaarboek schreef (Dr) A. E. S(chouten) daaromtrent:

„Verleden jaar heb ik opgemerkt, dat Ds Meyster wel heel voorbarig en ten onrechte

critiek oefende op de synode der vrijgemaakte kerken wegens haar negatieve reactie op het schrijven van de Vereniging voor Herstel van Kerkelijke Eenheid. Critiek op de vrijgemaakten is al heel dwaas als bij ons de situatie niets gunstiger ligt.

Daarom verzocht ik Ds Meyster in zijn volgend jaarverslag **eerlijk tegenover zijn lezers** melding te maken van de miserabele reactie van onze synode op de tot haar gerichte verzoeken en de haar geboden gelegenheden om **iets te doen** voor herstel van eenheid.

Helaas heeft Ds Meyster nagelaten zijn lezers de nodige informatie te verstrekken. Erger nog, hij zwijgt niet over deze nare zaak, maar poogt zelfs zijn lezers te suggereren, dat onze synode op dit punt van herstel-van-eenheid „een goed hart” heeft! Nu kan Ds Meyster evenmin in de harten der synode-leden kijken als ik. We moeten dus een synode beoordelen **naar haar daden**, en niet naar mooie woorden, die niet gedekt worden door gelovige daden.

Daarom vind ik het een ernstige fout van Ds Meyster als hij durft schrijven: „De synode sprak haar teleurstelling uit over de geringe vooruitgang in het bereiken van de **begeerde eenheid** en met name over het afwijzend antwoord van de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken inzake wederkerige correspondentie. Daar deze zaak de synode **na aan het hart** ligt, benoemde zij deputaten met opdracht **met kracht** de pogin-

gen voort te zetten om te komen tot de **door God geboden eenheid** en zich te bezinnen op geoorloofde wegen en middelen daartoe dienende”.

Tot zover Ds Meyster. Ik heb enkele woorden onderstreept om de durf van deze auteur te accentueren.

De synode, die de onweerlegbare critiek van de heer Van Popta op het beleid onzer deputaten jegens de christelijke gereformeerden onder de tafel schoof en de leider dezer deputaten Prof. Grosheide hogelijk prees vanwege dat beleid, heeft die synode **iets** begrepen van de door God geboden eenheid?

De synode, die de Vervangingsformule als barricade op de weg naar eenheid handhaafde, heeft die synode de zaak der eenheid na aan het hart? Och kom, Ds Meyster, ontwaak toch eens uit uw roes van ziekelijke en onzakelijke synodeverheerlijking!”

Dat zijn enkele stemmen uit de kring van „Waarheid en Eenheid”.

Wij luisteren met aandacht en vragen ons af: wat zal van dat alles het effect zijn?

De gebonden kerken gaan steeds meer lijken op een kerk met „modaliteiten”, welke bijeengehouden worden door een gemeenschappelijke historie en traditie.

Maar ondertussen groeit de kracht en de invloed van de linkervleugel van dag tot dag.

C. V.

WAAR HET OM GING EN WAAROM HET GAAT

I.

Verleden jaar sprak ik op de Schooldag over dit onderwerp. Ik meende dat het nodig was en meen dat het nog nodig is, vooral voor hen die de Vrijmaking niet hebben meegemaakt, ons te herinneren waarvan de HERE ons heeft vrijgemaakt en waartoe. Van de „andere zijde” wil men ons wel wijsmaken, dat het eigenlijk om kleinigheden ging, maar dat is niet waar. Dat hebben zij die schorsten en afzetten ook wel gezien, want om kleinigheden schorst men toch niet en zet men toch geen dienaars van Christus af? Het ging om de waarheid en om het recht. Ik kan het ook zo zeggen: Het ging om het Woord des HEREN en het ging om het Recht des HEREN.

In dit artikel zal het gaan over dat eerste punt: Het ging om het Woord des HEREN. En dat kunnen we weer in tweeën onderscheiden: Het ging om de Belofte des HEREN en het ging om de dreiging des HEREN.

Ik hoop, dat we allen nog verstaan hoe rijk en groot Gods beloften zijn. Er zijn „christenen” die ze voor niets achten. Maar het zijn heerlijke zaken, die de HERE aan zijn volk belooft: vergeving der zonden en eeuwig leven. En deze twee beloften zijn onlosmakelijk met elkander verbonden. Waar vergeving is daar is leven. Daarin hebben we alles wat een mens nodig heeft om getroost te leven en zalig te sterven. Want als God onze zonden vergeeft dan is Hij niet meer tegen ons, dan staat Hij ook niet neutraal tegenover ons, maar dan is Hij vóór ons. Dan zijn we niet van Hem gescheiden, maar dan hebben we gemeenschap met de Vader der lichten. Dan zijn we welgelukzalig: Welzalig hij, wiens zonden zijn vergeven, die van de straf voor eeuwig is ontheven. Als de HERE onze zonden vergeeft dan leven we en dan hebben we het leven.

Want wat is het leven? In Joh. 17:3 zegt de Here Jezus het zó: „Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God en Jezus Christus die gij gezonden hebt”. Dit is het leven, dat de HERE óns kent en wij Hém kennen, d.w.z. dat we gemeenschap met Hem hebben. Als onze zonden niet vergeven zijn dan maken ze scheiding tussen ons en God. Dan is Hij tegen ons. Dan is ons bestaan één gestadige dood. Maar als onze zonden vergeven zijn dan verheugen we ons in Gods „vriendelijk aangezicht, dat vrolijkheid en licht verschaft”. Dan leven we onder een open hemel en hebben we uitzicht op een leven in eeuwige heerlijkheid en zaligheid op een nieuwe aarde en onder een nieuwe hemel.

Aan Gods beloften hebben we alles. Want

in die beloften geeft God Zichzelf in zijn grondeloze barmhartigheid en liefde aan zijn volk. Ze worden aan ons en onze kinderen betekend en verzegeld. Onze vaders hebben in het Doopformulier daarvan een prachtige samenvatting gegeven. Laten we ze ons maar inprenten en laten onze kinderen ze maar van buiten leren. Hier volgen ze:

Als wij gedoopt worden in de naam des Vaders, zo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en daarom van alle goed ons verzorgen en alle kwaad van ons weren of ten onze beste keren wil.

En als wij in de naam des Zoons gedoopt worden zo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wast in zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap van zijn dood en wederopstanding inlijvende, also dat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Desgelijks als wij gedoopt worden in de naam des Heiligen Geestes zo verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig Sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende wat wij in Christus hebben, nl. de afwassing onzer zonden en de dagelijkse vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden.

Nu werd de vraag gesteld: Voor wie zijn die beloften? Men maakte daar een zwaar probleem van. Dat was eigenlijk al niet zo mooi, dat die vraag gesteld werd. En dat men er een zwaar probleem van maakte was helemaal mis. De Schrift is toch duidelijk genoeg in dit opzicht? Als een vader wat aan heel zijn gezin belooft is het niet zo mooi als één van de kinderen twijfelmoedig vraagt: Is dat nu ook voor mij? Het had toch wel gehoord dat het voor heel het gezin was en daar hoort het toch ook bij?

De Schrift is duidelijk genoeg. Ons doopsformulier haalt de volgende teksten aan. Gen. 17:7: „Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uw zaad na u in hun geslachten tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God en uw zaad na u”. En opdat we niet zouden denken, dat dit alleen maar gold onder het Oude Verbond wordt ook een tekst aangehaald uit het Nieuwe Testament: Hand. 2:39 „Want u komt de belofte toe en uw kinderen en allen die daar verre zijn, zovelen als er de HERE onze God toe roepen zal”.

Mogen we die beloften nu „zo maar” geloven? Ja zeker, dat behaagt aan de HERE. Want het Evangelie en de Sacramenten komen tot ons met bevel van geloof en be-

kering. Als dat de HERE welbehagelijk is zouden wij dan moeten vragen of het wel mag? Dat is juist het heerlijke van de beloften dat ze gratis gegeven worden, om niet, tegen alle verdienste van ons en onze kinderen in. Om te beginnen stelt de HERE geen andere voorwaarde, dan dat de beloften zullen gelóofd worden. En daartoe dringt de HERE door zijn Woord en Geest.

Vergeving geeft de HERE aan zondaren, die o zo diep zijn gevallen. Léven belooft God aan mensen, die midden in de dood liggen. Het evangelie predikt ons Christus hoorbaar en schildert ons Hem zichtbaar voor ogen, opdat wij zondaren in Hem vergeving zouden hebben en opdat wij als doden in Hém het leven zouden zoeken en vinden; en opdat wij als rampzaligen in Hem zaligheid zouden verkrijgen.

Het ging in de vrijmaking om de royale beloften voor zondaren, opdat ze vergeving zouden hebben; en voor **doden, opdat ze levend zouden worden**.

Er waren theologen die ons wilden wijsmaken, dat de beloften eigenlijk niet voor ál onze kindertjes waren, maar alleen voor wedergeboren kinderen. Niet voor hen die midden in de dood lagen, maar voor hen die het leven eigenlijk al in zich hadden, al was het dan nog maar in kiem. Het evangelie was eigenlijk voor wedergeborenen, in wie het leven niet meer behoefde **gewerkt** worden, maar alleen maar **gewekt**. Dáárom moesten we de kinderen houden voor wedergeboren. Dat zat en zit er achter. Maar heel dat „houden voor” is dwaasheid. Een „doen alsof”. Want zodra we vroegen: wat **zijn** onze kinderen trok men de schouders op en bleef het antwoord schuldig. Dát weten we niet, zo werd ons gezegd, en daarom houden we het er maar voor. Later zien we dan wel of we ons hebben vergist.

Maar de Schrift en de Belijdenis spreken anders. Nergens spreken ze van een twijfelachtig „houden voor”. Naar de Schrift **zijn** de kinderen der gelovigen kinderen des verbonds of kinderen des koninkrijks. Ze **zijn** in Christus geheiligd. Dat onderstellen we maar niet, doch dat is zo en dat belijden en bekennen gelovige ouders bij de doop van hun kind. Ze **zijn** met de gelovige ouders afgezonderd van de wereld en toegewijd aan de HERE. Ze staan met de ouders onder Gods genade. Ze zijn bondelingen. En voor hen allen gelden Gods beloften van vergeving der zonden en eeuwig leven. We mogen en moeten tot hen allen zeggen: God heeft je vergeving der zonden beloofd. Hij heeft je eeuwig leven toegezegd. Dat mag je geloven. De HERE wil, dat je dat gelooft. Want Hij heeft geen lust in je dood maar in je leven. Wee als je Gods beloften verwerpt, dan zul je vergaan. Welzalig als je Gods beloften gelooft.

Als iemand zegt: Maar onze zonden zijn zo groot en we zijn zo slecht, wil de HERE ze alle vergeven? Dan is het antwoord, dat de HERE Zelf in Zijn Woord geeft: „Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid... En indien iemand gezondigd heeft wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus de rechtvaardige. En Hij is een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze maar ook voor de zonden der gehele wereld”. 1 Joh. 1:9 vv. Even eerder staat het heerlijke woord: „En het bloed van Jezus Christus zijn Zoon reinigt ons van alle zonden”.

Als iemand zou zeggen: maar we zijn toch **dood** in zonden en misdaden, wil God dan aan doden leven geven? Dan is het antwoord van het Evangelie, dat de HERE dát wil: aan doden leven geven. En daartoe heeft het Evangelie macht. Want het is een kracht Gods tot zaligheid voor een ieder die het gelooft.

Om dat vergevende en levenwekkende evangelie ging het in de Vrijmaking. Daar om ging het ons toen we neen zeiden tegen formules, die dat Evangelie wilden verdonkeren en muilkorven. Het Evangelie wil zondaren vergeving schenken en doden levend maken en goddelozen rechtvaardigen en dié ziek zijn genezen. Het wil de wereld redden van het verderf, waartoe van nature ook wij en onze kinderen behoren.

Het Evangelie predikt ons Christus, in wien we het leven mogen hebben, zoeken en vinden.

Theologen wilden ons leren het leven in ons zelf te zoeken. In één van de zestien punten — wie kent ze nog en wie ziet er nog naar om? — leerde een synode: „dat een ieder zichzelf ernstig heeft te onderzoeken of hij wel is waarvoor de kerk hem houdt”. Dat komt er toch op neer dat we de wedergeboorte, het leven in ons zelf hebben te zoeken. Maar ons doopsformulier zegt, dat wij „vermaand worden een mishagen aan ons zelf te hebben, ons voor God te verootmoedigen en onze reinigmaking en zaligheid buiten onszelf te zoeken”. En het Avondmaalsformulier heeft deze zin: „aangezien wij ons leven buiten ons zelf in Jezus Christus zoeken, zo bekennen wij daarmee, dat wij midden in de dood liggen”. Het ging om het Evangelie van Jezus Christus, „die ons geworden is wijsheid van God en rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing”. 1 Cor. 1 : 30.

We mogen dankbaar zijn, dat de HERE ons vrijgemaakt heeft van formules en systemen, die het Evangelie van z'n heerlijkheid en ruimheid beroven. Maar ik zou u en ook mijzelf willen vragen: Leven we nu uit die rijkdom van Gods beloften? Zien we de rijkdom er van, dat God in zijn verkiezende liefde met ons en onze kinderen Zijn verbond

wilde oprichten? Zoeken we waarlijk het leven en de vergeving en de zaligheid altijd weer buiten ons zelf in Christus Jezus, Gods eniggeboren Zoon? Dat we van formules af zijn, die niet waar en goed zijn, is mooi. Dat we alleen gebonden zijn aan de Schrift en de Belijdenis is prachtig; en ook dat we zulk een Schriftuurlijk Doopsformulier hebben. Maar dat alles baat ons niet als we niet van Gods genadige beloften leven. Leven we er uit? En dóen we er naar? Blijven we bij dat klare, rijke, heerlijke Evangelie, dat een kracht Gods is tot zaligheid voor ieder, die het gelooft? Houden de ouders dat Evangelie aan hun kinderen voor en leven ze het hun kinderen voor om zo te zeggen? En zoeken onze opgroeiende kinderen het leven alleen waar het te vinden is, nl. in de Here Jezus? Als we dat met mekaar niet doen dan baat het weinig of we van een paar formules af zijn. Een nog zo zuivere theorie kan ons niet redden. Gered worden we niet door het weten van een theorie, maar door het geloof in Jezus Christus, die tot ons komt in het gewaad der Schrift. Wie in Hem gelooft zal leven, want Hij is „de weg, de waarheid en het leven”. Joh. 14 : 6.

(Wordt vervolgd).

H. J. JAGER.

Buitenlandse kerken

Can. Geref. Kerken

I.

Enige tijd geleden ontvingen wij de acta van de Nationale Synode van Homewood, waarvoor wij op deze plaats de deputaten die voor de toezending aan het adres van onze deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken zorgden, vriendelijk danken. De synode van Homewood is gehouden te Carman, Manitoba, 4 tot 9 november 1954. Het heeft nogal geduurd eer we deze acta in ons bezit hebben gekregen. Het gereedmaken van acta van synodale vergaderingen is geen kleinigheid. De acta van onze laatst gehouden generale synode van Enschedé, laten óók nog op zich wachten. Het zal de vraag zelfs zijn of ze de kerkeraden nog wel zo tijdig voor de volgende generale synode zullen bereiken, dat deze ze nog rustig kunnen bekijken. Dat laatste klemt te meer als acta een grote omvang gaan aannemen, zoals dat het geval ongetwijfeld zal zijn met die van de synode van Enschedé. En het is toch beslist nodig, dat de kerkeraden tijd hebben om kennis te nemen van de besluiten van een generale synode vóór dat haar opvolgster bijeen geroepen wordt.

De acta van de synode van Homewood (de kerk van Homewood was ontvangende kerk) die te Carman, gehouden werd, zijn niet zo omvangrijk. Bijna zou ik zeggen: gelukkig. 58 bladzijden klein formaat, 109 artikels alles met alles! De Canadese kerken waren toen 15 in getal, verdeeld in twee classische vergaderingen: Oost en West. Het aantal afgevaardigden van iedere classis bestond uit 8, zodat de gehele synodale vergadering bestond uit 16 stemhebbende leden en één adviserend lid. Met 16 mensen kan men, als de verhoudingen goed zijn, vlugger, en meestal beter zaken doen dan met 50. Nu de verhoudingen waren door de goedheid Gods ter synode van Homewood goed. Ik kan om daarvan een getuigenis te geven dat ook ons, hier in het oude vaderland, tot grote dankbaarheid stemt, niet beter doen dan het slotwoord van de praeses, Ds Van Popta, voor een deel citeren. Ds J. van Popta dan zei in zijn slotwoord o.m. dit:

„We zijn naar Homewood-Carman gegaan met de vraag: Hoe zal het gaan? Deze vraag had zijn bijzondere reden. Er was de laatste jaren, voor wat onze bevindingen althans betreft, niet veel contact tussen de kerken in het Oosten en die in het Westen. En bij de bespreking van het voorlopig agendum van de synode bleken nopens enige zaken de meningen van de broeders in het Oosten en die van de broeders in het Westen, vastgelegd in

classicale acta, elkaar te weerspreken. De gedachte aan de mogelijkheid, dat verscheidene voorstellen met staking van stemmen zouden worden verworpen, beekroop meer dan één. En de vrees, dat deze synode niet slechts één keer getuige zou zijn van een zich afzetten tegen elkaar als West en Oost en omgekeerd, was niet allen vreemd.

Maar wat heeft de HEERE ons beschaamd gemaakt in onze verwachtingen. Niets van dit alles is uitgekomen. De besprekingen mochten strikt zakelijk zijn. De voorstellen en de aangevoerde argumenten mochten op hun zakelijke inhoud worden getoetst. We mochten zo als broeders in de HEERE de enigheid des geloofs en der kennis van de Zone Gods, de enigheid der kerk onderhouden.

Ik zeg: we mochten dit. Het was een gave van onze genadige God door onze Heer en Heiland. Het was de verhooring van ons gebed. En ik weet namens U allen te spreken, wanneer ik uiting geef aan onze innige dankbaarheid voor wat we hierin van onze hemelse Vader ontvingen. We hebben gezien, dat de Here Christus met zijn Geest en Geest de afstanden weet te overbruggen en dat wij, hoe ver ook van elkaar wonend en werkend, één waren en één zijn in Hem.”

Dit is een heerlijk getuigenis van de enigheid der broeders in het geloof en in de gemeenschap.

Dit lezende, nemen we met te meer waardering en vreugde het bescheiden boekje, dat zichzelf presenteert als acta van deze vergadering ter hand. Eenvoudig. Keurig gedrukt. Tweetalig. Eerst de acta in de nederlandse taal. Daarna de acta in de engelse taal. De acta in de nederlandse taal bevatten de officiële tekst.

Verlucht met twee foto's. Zover hebben de kerken in Nederland het nog niet gebracht, dat ze een paar foto's van de synode in de acta konden bewonderen. Nu, dit is een experiment in Canada. De eerste foto van het exterieur van het gebouw waar de zittingen zijn gehouden (the Shamrock Tea Gardens Carman. Man.) geeft een duidelijke opname. Maar van de tweede foto, waarop al de leden der synode broederlijk gegroepeerd zitten en staan, kan men dat zelfde niet zeggen. Maar het initiatief verdient o.i. grote waardering. Daar nemen we de hoed graag voor af.

De canadese broeders gaan op meer punten eigen wegen. Ik vermeld als zodanig het besluit bij het begin genomen, om de afgevaardigden niet afzonderlijk, hoofd voor

hoofd, instemming met de drie Formulieren van Enigheid te laten betuigen. In de synodale samenkomsten van onze kerken is dit laatste traditie. De afgevaardigden moeten hoofd voor hoofd hun instemming met deze Formulieren betuigen. De synode van Homewood sprak uit: „daar het feit van hun afgevaardigd zijn bewijst, dat ze daarmee instemming betuigen, omdat ze afgevaardigd worden door kerken, die juist op deze grondslag van deze formulieren met elkaar in verband leven, is dit niet nodig!”

Ook het besluit om alle zaken van het agendum eerst in de volle vergadering te bespreken en zo mogelijk af te handelen, baande de weg voor een nieuwe werkwijze van de synode. Hoe kleiner de synode is wat betreft haar ledental, hoe gemakkelijker men tot zulk een werkwijze kan overgaan. Op onze synodes zou men het zeker niet aandurven en bevreesd zijn, dat men de zaken niet met voldoende kennis van zaken zou kunnen behandelen zonder commissies van voorbereiding. Te Carman hebben de broeders het met deze methode klaar gespeeld hun agendum in enkele dagen af te handelen. Ik ben geneigd te zeggen: bravo, broeders!

En denk niet, dat ze weinig op het voorlopig agendum hadden staan.

Wij willen uit het vele dat er op stond maar enkele punten noemen, en dan met name die punten, die ónze belangstelling het meest opwekken.

Zo noemen wij uit de voorstellen die van de kerk van Edmonton. Deze kerk had drie voorstellen op het voorlopig agendum doen plaatsen met betrekking tot wijziging van enkele artikelen van de Kerkorde. Ze betroffen de artikelen 41, 47 en 67.

Van de kerk van Neerlandia was er een voorstel om artikel 70 van de K.O. te wijzigen.

Voorts van de kerk te Edmonton een voorstel om een commissie te benoemen met de opdracht, na te gaan óf en zo ja, welke artikelen van de kerkenorde wijziging behoeft.

De bovengenoemde voorstellen hadden alle betrekking op wijziging van de K.O., die ook wij hebben. Een onderwerp dat uiteraard onze belangstelling hier te lande zal hebben. Te meer, daar één van onze synodes, die besluiten nam omtrent de correspondentie met deze can. kerken, heeft uitgesproken, dat wij wederzijds geen wijzigingen in de K.O. dienden aan te brengen zonder elkaar over en weer te raadplegen; althans „voorzover mogelijk”, heeft deze synode erbij gezegd. Dat laatste is maar goed. Overleg is er tussen de can. kerken en de onze over deze voorstellen niet geweest, voorzover mij bekend. In de regel zal daar wel niet veel van komen. Vanwege de afstand, die er nu eenmaal is, en vanwege de tijd die zulk overleg zou vergen.

Dan is er het punt van de naam van deze synode. Niet zo belangrijk, maar toch net belangrijk genoeg om de aandacht te trekken.

En het punt van de correspondentie met onze eigen kerken, hetgeen in elk geval onze belangstelling verdient.

Ook de correspondentie met de Protestant Reformed Churches noemen we even.

Dit is maar een en ander uit het vele dat ter synode in behandeling is geweest. Daarover willen wij in drie volgende artikelen enkele opmerkingen maken, zowel om te getuigen van onze hartelijke belangstelling in het leven van deze zusterkerken als om een enkel vraagteken te plaatsen bij sommige uitspraken. Ook dit laatste zie men als een uiting van belangstelling in het werk des Heren in Canada.

A.

J. MEESTER.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfjr. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

MEESTER EN LEERLING

C. Rijnsdorp: „Mijn Vader, mijn Vader . . .”
Uitg. Bosch & Keuning te Baarn 1946.

VII: Het genieprobleem

Een talent moet zich zakelijk bewijzen, het genie overweldigt!

Wie met enige begaafdheid is begiftigd zal het genie herkennen, maar zelden valt een genie te bewijzen. Toch zijn er vele begaafde mensen geweest, die voor een bepaald genie geen oog hebben gehad, er zich zelfs tegen verzetten en er zich aan ergerden. Tegenover het talent staan wij als mens, op menig ander gebied dan waarop het talent zijn gaven vertoont, vaak met gelijkwaardige middelen. Maar jegens het genie gevoelen wij ons bijna zuiver receptief. Wij staren er op, maar hebben er uiteindelijk geen deel aan als mens. En toch is het ons diepste verlangen er wél deel aan te hebben, en er ons zelfs aan over te geven. Soms steunen de mensen gaarne een genie, om zich zelf de indruk bij te brengen dat hij mede dank zij hén zijn werk doet, om hem zo, in schijn, toch afhankelijk van hen te maken in financieel of moreel opzicht. Op precies dezelfde wijze als de tegenstanders niet zullen rusten aler ze het genie zo hebben tegengestaan, dat deze nauwelijks in vrijheid zijn arbeid kan verrichten. Dat is het probleem van de *kortsluiting*, dat zowel vertolkt wordt in de behoefte tot epigonisme als in de meestal onbewuste afgunst op het genie. Waarbij wij hebben te bedenken dat het woord kortsluiting hier aangeeft dat er wel een relatie, een contact is, maar dat deze niet met het gewenste effect gebruikt wordt, waardoor spanningen optreden die verdere normale menselijke contacten onmogelijk maken.

Men kan trachten een bepaald genie precies te omschrijven, maar het zal *niet* gelukken, het blijft bij een greep, een poging om iets onder woorden te brengen. Wat in een bepaalde persoon nu zijn precieze genialiteit uitmaakt, valt niet samen te vatten in het menselijke woord. Men kan de invloed ondergaan van persoon en werk van het genie, men kan voor hem pleiten en pogen een ander er de ogen voor te openen, maar het is er mee als met zoveel in dit leven: men kan er op wijzen, maar niet een ander het hart er voor openen.

Door de eeuwen heen hebben grote geleerden getracht het genie in het algemeen te formuleren. Volgens Cicero bezon reeds Aristoteles zich op dit vraagstuk; en Immanuel Kant heeft zich wel heel ernstig van het genieprobleem rekenschap gegeven, evenals diens tijdgenoot, de Duitse dichter Schiller. Na hem gaven Fichte, Schelling en Schopenhauer omschrijvingen van het genie. Lombroso, Brentano en vele anderen schreven er boeken over gedurende de laatste honderd jaren. Rooms-katholieke voormannen in Nederland als Broere en Schaeppman hielden in hun kring lezingen over dit vraagstuk, terwijl nog enige jaren geleden de sindsdien gestorven Amsterdamse hoogleraar G. Révész er een zakelijk boek aan wijdde. Zij allen wezen op voorname elementen bij het genie en gaven waardevolle beschouwingen, maar als zovaak in de wijsbegeerte en in heel de historie der geesteswetenschappen, de geleerden werden het op geen enkele manier met elkaar eens.

Vast staat wel dat in het algemeen gesproken het genie onder meer gekenmerkt wordt door *scheppende begaafdheid, een fijne intuïtie, grootse fantasie, kunstzinnige vormgeving, synthetische denkkracht, verheven gevoel, grote originaliteit, een sterk karakter en een bijkans explosieve suggestiviteit!* Zovaak er werkelijk sprake is van een genie of iemand met geniale gaven en eigenschappen, zullen op zijn minst diverse van deze eigenschappen gecombineerd optreden, ook al is de persoon zelf zich daarvan niet bewust, en al zal zijn omgeving zulks lange tijd niet erkennen! Al naar hun eigen wijsgerige inzichten waren, hebben diverse groten van de geest, die zich op het genie-probleem bezonnen, de ene of de andere eigenschap van het genie onderstreept en met name geplaatst in de geesteswereld

die zij zich zelf opbouwden en waarin zij arbeidzaam waren.

Kant wees met name op de *originaliteit* van het genie en zijn vrije gebruik van de wetten, waardoor het genie als voorbeeld als vanzelf voor anderen de wetten formuleerde, en noemde het genie daarom een gunsteling der natuur. Schopenhauer achtte dat zowel het kind als het genie uiteindelijk in een gans andere wereld leefden dan de gewone mensen, waarbij hij de wereld van het kind en van het genie de *eigenlijke* wereld achtte. Nietzsche was een weinig nuchterder, en riep uit: „Spreek mij niet van de begaafdheid en aangeboren talenten. Er zijn grote mannen van allerlei soort te noemen, die weinig begaafd waren. Maar zij werden groot, werden genieën, zoals men dan zegt, door eigenschappen, van wier tekortkomingen niemand graag spreekt die zich daarvan zelf bewust is!”

Ten slotte kan nog genoemd worden als één der kenmerken van het genie een zekere mate van *naïviteit*, een zekere kortsluiting met de gewone wereld om hem heen, bij tijden of voor altijd. Het volk, dit aanvoelende, heeft daarom de verstrooidheid uitgeroepen als kenmerk van de ware geleerde, en menig man, die de ware geleerdheid niet kon bewijzen in zijn leven, pogde zijn verwantschap met de geleerdheid te demonstreren door een aangewende verstrooidheid of vergeetachtigheid! Het is voor sommigen moeilijk geleerd te zijn, het is voor sommigen ook moeilijk het niet te zijn!

*
*

Rijnsdorp heeft de moed gehad de uitwerking van een theologisch en profetisch genie op studenten en predikanten te beschrijven in deze roman. De schrijver wacht er zich wel voor zijn genie meer dan *aan te duiden*. Eigenlijk stelt hij dit genie bijna uitsluitend voor via de beschrijving van de *uitwerking* van persoon en arbeid van Prof. Dr. J. Arjens op zijn omgeving.

Hier liggen de zaken wel bijzonder ingewikkeld en zwaar te verwerken. Want uiteraard zal de lezer verstaan hoezeer de suggestiviteit van het *theologisch* genie kan verwisseld worden met het gezag van de *profeet* die Gods Woord verkondigt, de fijne psychologische intuïtie van de mens met de zuivere pastoraliteit van de priester, de grote menselijke fantasie van het gesproken en geschreven woord, geholpen door intellect en diepe bezinning met de kracht van de Goddelijke Boodschap, die aan geen genie of talent gebonden is om goed en schoon verkondigd te worden, er niet eens dwingend *behoefte* aan heeft!

Hier zijn de verleidingen niet alleen groot, ze zijn bijna niet te ontgaan!

Het moeilijke is dat er inderdaad enige begaafdheid en visie nodig is om genialiteit te onderkennen. Dat doet Freek Zwingelspaan, reeds als gymnasiast. Maar er is een sterk karakter nodig om zich door het genie niet te laten overweldigen, en daartoe is Zwingelspaan eerst veel later in staat.

Ongeoefend als persoonlijkheid, ongewaarschuwd door kerkelijke leiders, van huis uit geestelijk arm, kiest Freek Zwingelspaan reeds als gymnasiast voor Dr. Arjens, de magistrale prediker, deze tovenaars van woord en gebaar (pag. 27). Zonder dat hij beseft wat nu eigenlijk een genie is, gevoelt Freek Zwingelspaan met volle zekerheid dat hij hier geconfronteerd wordt met wat werkelijk groots is, en komt hij onder de bekoring van de persoonlijke eigenschappen en geleerdheid, profetie en woordkunst van Dr. Arjens, via de onbewuste suggestiviteit die van hem uitgaat. Want Dr. Arjens behoort tot de weinige predikanten die nog uit het hoofd kunnen preken (pag. 23), en die gedreven door intellect en woordkeuze al vertellend machtig op dreef komt, om vervolgens visioen op visioen te schilderen (pag. 23—25). Diens altijd karakteristieke lok (pag. 20, 25, 26, 27, 101) en het ontsluitend handgebaar (pag. 27, 39, 52, 62, 167, 216, 262) bevangen Freek onbewust, zozeer dat hij Arjens later even onbewust imiteert (pag. 52, 53).

Al deze zaken worden door Rijnsdorp, spelenderwijs en als in het voorbijgaan, opgemerkt en niemand dan die daarop *lét* beseft hoe raak en knap de schrijver hier de situaties weergeeft! Hij beschrijft niet, maar doet als in het voorbijgaan voor ons opflitsen! Als zelf betrokken in het drama, ondergaan wij . . .

Neen, Freek Zwingelspaan was waarlijk niet bijzonder begaafd (pag. 60) al mocht een eenvoudig man zich daarin wel eens vergissen (pag. 112), maar Dr. Arjens riep *tijdelijk* het beste in hem wakker (pag. 61).

Als Freek Zwingelspaan een keer bij de pas tot hoogleraar benoemde Dr. Arjens loeert, zeggen ze eigenlijk weinig, als steeds wanneer ze in dit boek bij elkaar zijn: „Freek kan hier niet anders dan passief zijn; hij zit maar, kijkt maar”. (pag. 105). „Het is merkwaardig hoe weinig ze elkaar te zeggen hebben en toch voelt Freek zich hier volmaakt gelukkig”. (pag. 106).

Maar de sympathie en drang tot navolging vindt een onverwacht initiatief en een plotselinge activiteit in de poging om Arjens aan een krant te helpen (hoofdstuk X). Wij onderkennen hierin de typische poging om het genie van zich afhankelijk te maken. Maar wanneer eens de betovering geheel gebroken is, blijkt hoe weinig gaven en talenten, hoe weinig dadendrang en echt eigen initiatief Freek Zwingelspaan bezit. Al zijn daadkracht is bezweken en verteerd in het Arjensianisme: „Nu de oude verering voor Arjens vrijwel afgestorven was, kon niets Freek meer in beweging brengen”. (pag. 254).

De kracht van Arjens blijkt hieruit dat zijn suggestiviteit werd tot levende inspiratie, ondanks de matige begaafdheid van Freek Zwingelspaan. Wanneer Prof. Arjens de toch simpele opmerking maakt: „Ik heb nog geen programma, hoogstens 'n koers' vervolgt Rijnsdorp daarop met de uitspraak: „Freek moest dit onderscheid even verwerken”. (pag. 123). Wanneer Prof. Arjens zijn lezing voor de studenten te Smalstad houdt, staat er: „'t Statisch beginsel, dat was het dus, waarvan Arjens bij al zijn arbeid uiging. Freek vatte onmiddellijk vlam voor deze grondgedachte, die hij overigens nauwelijks begreep en waarvan hij de draagwijdte op geen voeten of vaemen kon overzien”. (pag. 126).

Doch juist omdat Arjens de gave van zelfbedwang kende (pag. 91) en er de man niet naar was zich op de voorgrond te plaatsen (pag. 110) en een onopgesmukte eerlijkheid bezat (pag. 113) wist hij Freek en tientallen predikanten te imponeren. Daarom kon Prof. Arjens later op de conferentie ook zeggen: „De strijd gaat niet om personen, maar om één persoon: Christus. Daaruit volgt, dat al wie in hem gelooft geen reden meer heeft voor strijd. Alle onderlinge strijd is verraad aan den Meester. Als ik moest zien, dat er voor of tegen 'n mens, in casu mijzelf, gestreden moest worden, zou ik het betreuren ooit 'n pen op het papier te hebben gezet. Ik ben hier ook niet gekomen om te strijden, zelfs niet om te spreken. Als publicist wil ik de meningen leren kennen. Ik kom hier om te leren. Daarom zal ik het voorlopig bij deze ene opmerking laten”. (pag. 216—217).

Prof. Arjens zal deze toespraak zeker van A tot Z eerlijk gemeend hebben, en toch is onder de gegeven omstandigheden deze toespraak het voorbeeld van de naïviteit van het genie, dat blijkbaar niet verstaat dat het niet de vraag is of voor hém de strijd een strijd om personen is, maar of dat voor de kerken en de predikanten al dan niet het geval is!

Niet alleen de theologie, ook de moderne literatuur gaat Ds. Zwingelspaan voorts met Arjensiaanse ogen bezien (pag. 163) en bijzonder zakelijk en geestig beschrijft Rijnsdorp hoeveel zelfstandigheid Freek nog overhield op deze manier: „Wat de inhoud betreft zijn het toch zijn, Freeks, ideeën! Alleen de methode is van Arjens afgekeken. De methode . . . en nog 'n paar dingen: de toon, het gebruik van bepaalde beelden, zekere termen . . . , de gehele instelling”. (pag. 172).

Men zou zo zeggen, wanneer de grondgedachte, als in dit geval, met het schema van de artikelen is gedicteerd door Prof. Arjens (pag. 163—164), voorts de toon van hem over-

genomen, alsmede het gebruik van bepaalde beelden, zekere termen en bovendien nog de gehele instelling van Arjens is, nu... dan kan het moeilijk erger!! En terecht vraagt hij zich even later af: „Moet ik veeleer niet heten Frederik Arjens, geboren Zwingelspaan? — Een dominee, op zoek naar zichzelf. Een mens, die zichzelf is kwijtgeraakt en niet meer terug te vinden is. Die zichzelf

onherroepelijk verloren heeft. Zo noemt hij zich”. (pag. 173).

Bij dit alles voegt zich nog het vraagstuk dat Rijnsdorp openlijk het vadercomplex noemt (pag. 180), aan welk vraagstuk het gehele boek zijn titel dankt, en dat wij een volgende maal moeten bespreken.

(Wordt vervolgd)

G. PUCHINGER.

Uit de geschiedenis van het boek

I

In het boek ontmoeten wij de medemens, die heeft nagedacht en die zijn gedachten in woorden en zinnen geformuleerd en neergeschreven heeft. We ontmoeten mensen die in Nederland wonen en daarbuiten. We lezen de gedachten van de mensen van nu en van vroeger. Het boek is de spiegel van het heden en van het verleden.

Zoals we de medemens in het boek ontmoeten, ontmoeten we ook God. „Hij zelf heeft met zijn vinger de twee tafelen der wet geschreven”. De Schriftgelovige ontmoet zijn God in het lezen van Gods Woord, en hij weet van Satan, die de mensen verleidt door het gebruik van woorden en boeken.

In de eenzaamheid van de studeerkamer is de mens temidden van de mensheid, spreken de eeuwen en volken, hoort hij God, strijdt hij met Satan.

Belangstelling en liefde voor het boek brengt verdieping van het leven. Liefde voor het boek doet vragen naar de geschiedenis van het boek. Uit die geschiedenis willen we het een en ander vertellen.

Het boek in de Middeleeuwen

In de Middeleeuwen was het boek erg kostbaar omdat het werd geschreven. Dit werk werd in de eerste periode vooral in de kloosters gedaan. Na het keerpunt van de Middeleeuwen, omstreeks 1200, werden de eerste universiteiten in het Westen gesticht en ook daar werden boeken overgeschreven. Een commissie van hoogleraren controleerde de tekst en de goedgekeurde boeken werden de **exemplaria**, die vermenigvuldigd mochten worden. In de Duitse landen werd uit de

De middeleeuwse schoolgaande jeugd.

Tweede, uit een serie van zeven voorstellingen van de levensstijlperken van een mensenpaar. Uit een encyclopaedisch handschrift met pen-tekeningen van omstreeks 1420 uit de omgeving van Basel.

exemplaria voorgelezen. Het resultaat was een slecht leesbaar studenten-diktaat. In Frankrijk en Italië werden de exemplaria gedeponeerd bij een **stationarius**, een soort bibliothecaris en boekhandelaar tevens, die het recht had om deze boekwerken in stukken te verhuren. De onderdelen konden zo rustig door studenten of een beroepsschrijver overgeschreven worden. Vandaar dat de universiteiten in deze landen ons goede handschriften hebben nagelaten.

Behalve in kloosters en op universiteiten werd geschreven bij de magistraat, op kantoren en bij de notaris. Men kan dus niet spreken van een kloostermonopolie.

Het vierde Lateraans concilie van 1215 bepaalde dat bij een parochiekerk een school

behoorde en hieraan werd in de Nederlanden vrijwel voldaan. Van tenminste 320 steden en dorpen in het huidige Nederland kent men berichten over het bestaan van een middeleeuwse school.

Een buitenlander oordeelde: „De Gemeyne lieden hebben meestendeels wat beginsels in grammatica ende kennen schier al 't samen, ja oec de boeren ende landlieden tenminste lesen ende schrijven”. Zodoende werden ook buiten het klooster en de universiteit nieuwe boeken geschreven en oude overgeschreven.

Jan de Klerk is niet de enige geweest in het ambacht van boekenschrijver. Hij had een schrijfhuisje tegenover het Gentse stadhuis en leerde aan liefhebbers, tegen betaling, geschreven „ystorien ende jeesten”.

Als auteur kent men verschillende leken die met name voor het volk schreven: Jacob van Maerland, scepenclerc van Damme, Melis Stoke, clerc van graaf Willem III van Holland, Jan van Boendale, scepenclerc van Antwerpen en Jan van Leeuw, heraut (?) van hertog Jan II van Brabant. Hun soms uitvoerige werken moesten door overschrijven vermenigvuldigd worden. Daarvoor was in de eerste plaats een origineel nodig. En dan perkament, geprepareerde dierenhuid, om op te schrijven. Verder moest men de kunst van schrijven verstaan en er vrije tijd voor hebben.

De kostbaarheid van een boek werd nog verhoogd door de versiering met bewerkte hoofdletters en fijne miniaturen (dit woord komt van menie of „minium”, de rode kleur voor illustraties). In de vroege Middeleeuwen werden de banden bovendien voorzien van metaal, ivoor en edelgesteenten.

Weinig mensen waren voldoende rijk en belangstellend om boeken te kopen. Het meest economisch was het om zelf over te schrijven of schrijvers in dienst te nemen. De eerste humanisten, verzot op Romeinse, Griekse en Hebreeuwse teksten, lieten dan ook in eigen beheer veel boeken overschrijven voor de vorming van hun bibliotheek. Ook de vorsten en edelen gingen zo te werk. In de Vaticaanse bibliotheek werden door paus Nicolaas V (1447—1455) 1209 handschriften verzameld en paus Sixte IV (1471—1484) heeft het aantal boeken opgevoerd tot 3650. De bibliotheken van de Medici in Florence, koning Mathias Corvinus van Hongarije (1458—1490) en Philips de Goede van Bourgondië (1419—1467) zijn beroemd geworden. Na de dood van Philips de Goede telde de bibliotheek 3311 handschriften. Een deel van deze Bourgondische bibliotheek vormt thans nog de kern van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

Het aantal boeken in een middeleeuwse bibliotheek was gering. Omstreeks 1200 was een bezit van 100 boeken al veel. Vrijwel alle kerken bezaten een paar liturgische werken. Particulierbezit kwam zelden voor.

In het herfsttij van de Middeleeuwen had een grote bibliotheek 1000 boeken en de grootste 3000. Particulier boekenbezit kwam toen al meer voor. (Thans zijn in Nederland twee bibliotheken met meer dan 1 miljoen delen; de grootste bibliotheken van Amerika, te Washington en te Harvard hebben respectievelijk 10 en 6 miljoen banden).

In de eerste tijd legde men de boeken horizontaal in een kast. Later werden ze in de bibliotheken verticaal in de kasten gezet. Deze kasten waren op een leestafel gebouwd. De boeken werden met kettingen vastgemaakt zodat men ze wel lezen, maar zonder sleutel niet kon meenemen.

De inhoud van een middeleeuwse bibliotheek werd meestal gevormd door een bijbel en commentaren daarop; geschriften van kerkvaders en de scholastieke schrijvers, kerkelijke tractaten, gebedenboeken, liturgische werken; samenvattende werken over de geschiedenis, de natuur, geneeskunde en

Het gebedenboek van Karel de Stoute (1433-1477), met de voorstelling van Mattheus, die bij het schrijven van zijn Evangelie door een engel wordt geïnspireerd. Uit een handschrift dat door Vlaamse kunstenaars tussen 1466 en 1490 werd versierd.

dergelijke onderwerpen; latijnse schrijvers; kronieken en heiligenlevens.

Een groot gedeelte was in het Latijn geschreven als algemene taal in gebruik bij kerk en school. De meeste bibliotheken hadden daarnaast een aantal boeken in de landstaal.

Typend voor het middeleeuwse boek is dat elk boek een eigen karakter heeft. Het boek was toen geen massaproduct als thans. Het gedenkboek van de februari-ramp 1953 was in elke stad verkrijgbaar en overal zag men dezelfde foto met twee paarden in de golven op de omslag. Vroeger werd elk boek geschreven en daarom was elk boek anders. Bij dezelfde tekst vindt men toch telkens verschil in schrijfwijze; er worden fouten gemaakt in het overschrijven; er staan opmerkingen in de kantlijn, aan het begin en aan het einde; het gebruikte perkament is van verschillende kwaliteit; de inkt, de lettervorm, de indeling, de versiering zijn anders; het formaat en de band zijn verschillend. Ook verschillen dezelfde letters op één bladzijde van elkaar.

In de Middeleeuwen was er geen boek waarover de schrijver niet lange uren had gebogen gezeten. Men moet zich eens voorstellen dat men zelf de bijbel moet overschrijven! Dan kan men instemmen met de monnik die schreef: „Zo zoet als de haven is voor de zeevaarder, zo zoet is de laatste regel voor de schrijver. Slechts drie vingers houden de pen vast, maar het gehele lichaam werkt”. En we begrijpen de klacht: „Gij weet niet wat schrijven is! Het is een ontzettende arbeid. Het buigt U de rug, verduistert uw ogen, brengt uw maag van streek en breekt u de ribben. Bid dan, mijn broeder die dit boek leest, bid voor de arme Raoul, de dienaar van God, die het met eigen hand heeft geschreven van het begin tot het einde in het klooster Saint-Aignau”.

J. STELLINGWERFF.

Jachtlatijn

4

Mijn beste Hubertus,

Dat telefoontje van de jachtschut heeft lang op zich laten wachten! Maar toen het eindelijk kwam, was het haastje-repje om tijdig in het jachtveld te wezen. Verbazend jammer dat jijzelf ditmaal wegens „ambtsbezigheden” afwezig moest zijn. Daar moet je geen gewoonte van maken; een goed jager behoort paraat te zijn, wanneer het appel klinkt. Nu, ditmaal moet ik jou dus maar een verslag geven.

Zoals je reeds schreef zat het nest van de moervos niet in het Versterbos en niet in het Provinciebos. En ik zou je nog twaalf andere terreinen kunnen noemen, waar het niet zat. Waar dan wel?

Het zat ditmaal op het Middelhart, het laatste vak tegen Natuurmonumenten. Dat had je niet gedacht? Neen, en daar had de heer R. Roodrok blijkbaar mee gerekend. Hij voelde zich daar prinsheerlijk, in een vrijwel onbewaakt terrein.

Want denk eens na: gewoonlijk rooft de vos niets uit de naaste omgeving van zijn nest, maar sleept zijn prooi een paar kilometer ver weg. Als hij verstand heeft, doet hij dat om de aandacht af te leiden. Maar de laatste jaren vonden wij zijn nesten steeds midden in de wildrijkste stukken, terwijl hij zijn prooi moest bemachtigen in minder gezegende terreinen. Dat is voor hem dubbele inspanning, tweemaal de weg van de meeste weerstand bewandelen. Wat deed hij dit jaar? Ging wonen in een wildarm stuk, waar niemand hem vermoedt en waar geen vast toezicht is; en gaat zijn prooi roven ter plaatse waar hij het 't best kan vinden. Elk jaar wordt die oude schavuit listiger!

Wanneer we de vorige week niet nog een portie late sneeuw hadden gekregen, zou het nest waarschijnlijk gezond zijn uitgelopen, en zou ons deze zomer ontzaglijk duur te staan zijn gekomen. Want zeven welpen en twee oude vossen vreten meer wild aan dan zeven stropersfamilies op kunnen eten. Je stond te kijken van de eenden- en hazenkoppen, en de halve fazanten, die er rondom zijn vesting lagen verspreid. (Zoals je weet is daar nog geen reinigingsdienst).

Nu, Wiechert, de gemeenteopzichter, vond een prent in dat kladje spoorneeuw.¹⁾ Hij volgde het van Soerel tot de Witte Klap, toen langs het weidje van Droste waar hij veren aantrof, en vervolgens over de straatweg richting Middelhart. Meteen Gart gewaarschuwd, die daar de jacht heeft, en voldoende geweren bijeengetrommeld tegen twee uur 's middags.

En het is merkwaardig te zien, hoe alle jagers uit de verre omgeving, hoezeer ze ook minder hoogstaande gevoelens ten opzichte van elkaar kunnen koesteren, als vrienden en broeders bijeen komen, wanneer het erom gaat een vossennest uit te halen. Iedereen weet dat iedereen er even veel belang bij heeft. Het is net als met het dichten van een bedreigde dijk, door vriend en vijand.

Gart had vóór twee uur al een proeftocht gemaakt, en geconstateerd in welk vak de vossen waarschijnlijk zouden zitten. Verzamelen in het Witte Peerd, begroetingen, consignes, posten verdelen, en zo voort, op de gebruikelijke wijze.

Met wagens en de jeep van de bosbrandweer stormde het gezelschap op het oorlogspad af. Ik moet dan denken aan Herman Löns: „zij trokken uit, tot de tanden gewapend, bij de drieduizend, bij de driehonderd, bij de dertig, in hun krijgssdos, vreselijk om te aanschouwen”. Overigens waren we met acht geweren en drie meelopers, die als keerposten²⁾ dienst deden. Nu er sneeuw lag hadden we aan Gart genoeg als drijver. Ik had dit nog nooit zo meegemaakt: vossen opzoeken met spoorneeuw, en het ging mirakels handig. De posten werden in doodse stilte uitgezet, rondom het bewuste vak. Gart liep het vak binnen, op het spoor van de rekervos.

Terwijl wij ons doodstil hielden, en meer dan waakzaam waren, klonk de stem van Gart uit het bos. Hij volgde alleen maar het spoor en riep: zuidoost, zuidoost, zuidoost. En dan opeens: noord, weer noord! Pasop aan de noordkant! En als ze dan aan de noordkant het zweet in hun handen hadden staan, hoorde je Gart weer ver weg roepen: oost, zuidoost, hij is rondgelopen....

Dat ging zo een tijdje door. Om de beurt waren we „warm” en vervolgens weer „ijskoud”, en werkelijk niet omdat Gart ons voor de gek hield, maar omdat de vos langs allerlei weggetjes zijn vervolger trachtte te ontlopen. Na een tijdje kwam Gart met een verdwaasd gezicht het vak uit, en vroeg: hebben jullie hem hier niet zien uitkomen? Hier.... dáár loopt zijn spoor! Waarop de meeloper zei: jawel, daar zag ik hem net uitkomen, maar ik mocht toch niets zeggen, wel?

Goed, ik weet wat je voor lelijks wilt zeggen. Spaar dat. Die meeloper had de vos toch niet met z'n handen kunnen grijpen; en bovendien ontsnapt een vos altijd langs meelopers en langs slechte geweren, dat weet je.

De rekel hebben we dus gemist. Die loopt nog altijd vrij rond. Maar de moervos werd ingerekend. Want Gart had wel enkele in-

gangen van de burcht gevonden. Zonder uitsstel werden dus alle wrangen³⁾ opgespoord en met goede geweren bezet. De schut en Wiechert hielpen Gart bij het uitgraven. Het werd een klein uur wachten, voor de burcht open lag. De jongen waren al vrij groot, en zaten in diverse wrangen vast. Stuk voor stuk werden deze uitgegraven, voorzover ze niet vooraf leeg werden bevonden. Twee welpen ontkwamen door slechte schoten. Vijf sneuvelde. Tenslotte werd de moervos ook neergelegd.

Achteraf kan ik niet meer precies aanwijzen, wie de dodelijke schutters waren. Het ging er hier bepaald om, ze op te ruimen. Bij gewone jachten schiet men niet op elkaars wild natuurlijk, maar hier knalden soms drie geweren tegelijk. En maar goed ook.

Want ik ben ervan geschrokken, dat één vossenfamilie zoveel wild aankan. Je kunt haast zeggen dat elk dier per dag een stuk wild aanvreet, en voor de helft ongebruikt laat liggen. Het zou een ramp zijn, wanneer die negen vossen hier ongestoord hun gang waren gegaan. Als ze elkaar niet hadden opgevreten, dan was de hele wildstand in een à twee jaren uitgeroeid. Dan kunnen we beter de vossen kort houden.⁴⁾

In Het Witte Peerd is de nabetrachting gehouden. Een Klaartje de man, en verder erwtensoeper natuurlijk, met het nodige natje en droogje. Onder het genot van een sigaar kwam vanzelf het genot van een sterk jacht-

Persschouw

Antithese tegenover Synthese

In het speciale nummer van „Sola Fide” — „Gij geheel anders” — (10e Jaarg. No 4 en 5) publiceerde Prof. Mekkes een belangrijk artikel over de steeds sterker wordende synthesegeest welke het leven van de gereformeerde volksgroep in toenemende mate infiltreert en verlamt. Hij wijst er op dat die synthese-geest geen intellectuele aangelegenheid is maar een „centrale werkelijkheid” die heel het leven beheerst. Wie door die geest is angetast (in zijn hart!) wil een nieuwtestamentische verzekering voor het eeuwige leven combineren met een zo groot mogelijke zekerheid omtrent een goed(?) tijdelijk bestaan. Intussen, zo merkt Prof. M. op, tracht hij ook het betalen van de premie voor de eeuwigheid zoveel mogelijk zelf te regelen! En aangezien hij staat in een gemeenschap der mensheid, nader: der westerse „cultuur”, wordt hem velerlei geboden om, naar gelang zijn afkomst, neiging en doelstellingen, zich een keuze te maken.

Prof. M. tekent dan drieërlei vorm waarin de synthesegeest thans openbaar wordt.

De eerste is die van het „pragmatisme”. Hij schrijft daarover:

Het eerste wat het Westers religieus millieu aan de christengezinnen sinds de eerste wereldoorlog, en in een versneld tempo sinds de tweede dito, is gaan bieden, is het dusgenaamd „pragmatisme”. Dit woord willen wij niet ontleden, maar de betekenis er van is, dat men om niets anders meer geeft dan om het zo doelmatig mogelijk verkrijgen van hetgeen men begeert. De met een kreupelen term dusgenoemde sociaal-economische politiek onzer dagen met name is in hoofdzaak gericht op het voldoen dezer begeerten in het volk.

Het gaat daarin, overeenkomstig socialistisch recept, in de eerste plaats om stoffelijke goederen, maar, op basis van een beter materieel leven, naar Marx' doctrine, tevens om het verwerven van Cultuur. Het zich onder het pure socialisme mengend humanisme van de tijd legt uiteraard op het laatste de nadruk, menend dat aldus de humaniteit haar veroveringen zal weten te maken.

Het behoeft weinig inzicht om te beseffen, dat dergelijke mentaliteit geestelijk haar duizenden verslaat. De christenen, zelf mede in de wereld als afvalligen wandelend, door velerlei maatregelen ingesponnen, vallen vaak ongemerkt daaraan ten prooi. Ouderen en jongeren vertonen zelfs meestentijds geen ander gezicht dan dit aangezicht van onze tijd.

Niet ongemengd natuurlijk. Enerzijds vrees voor de eeuwige toekomst, anderzijds kerkelijk en sociaal traditionalisme, doen vasthouden aan christelijke gewoonten en organisaties. Zelfs te heftiger naarmate de zin er van uit het oog verdwijnt. Maar binnen de kring mag niet over intensivering der beginselen worden gesproken, hetgeen met een alweer oude term „liefdeloos” wordt

verhaald. Kerel, je hebt weer wat gemist.

Ouwe Dries had de jonge jagers om zich heen, en loosde de sterkste leugens. A propos, heb jij wel eens gehoord van die oude rekervos, die vroeger op de Vennen huisde? Dat ding was de schrik van de omgeving, ieder jaar werd erop gejaagd, het hele jaar stonden er klemmen uit, maar hij kwam er pas aan, als ze vastgeroest zaten. Verschillende malen hebben ze hem onder schot gehad, maar nooit binnen gekregen. En elk jaar werd dat ding donkerder van pels, en listiger van streken, en groter van formaat. Toen ze hem de laatste keer zagen was hij bijna koffiebruin en zo groot als een tamme sintbernardshond. Sedertdien was hij te link om zich te laten zien, en stuurde hij zijn achterkleinkinderen uit. Nog nooit is zijn kadaver gevonden, dus — zegt Dries — moet hij nog altijd rondsjouwen, vermoedelijk pikzwart, zo groot als een kleine olifant, en langzamerhand zo'n dertig jaar oud!

Maar toch, zei Gart, moeten er een paar vossen overblijven in de jacht. Die ruimen ziek wild snel op en zorgen voor een gezonde wildstand, die wakker blijft. Laten we hopen dat hij gelijk heeft. De groeten terug en tot kijk.

JE BERT.

¹⁾ dunne sneeuw, die sporen vasthoudt — ²⁾ ongewapende personen, die het wild moeten weerhouden, een onbezette wissel over te steken — ³⁾ gangen — ⁴⁾ inperken.

geheten. Men moet niet vragen naar de echte bestaansredenen van christelijke vormen, men mag volstrekt niet praten over methoden en gelegenheden van ontspanning. Als men zich helemaal uitspreekt, noemt men dat alles „huichelarij”.

Dit pragmatisme is in de Westerse wereld de hedendaagse uitloper van de humanistische religie in haar afgang. Het is de anarchistische godsdienst van de mens, die zich wil uitleven en daaraan de vordering van techniek en economische beheersing dienstbaar maakt. De humanist, die, op hoger beschavingspeil, de oude idee van de humanistische „vrijheid” door dit opkomend Nietzsche-aansch pragmatisme bedreigd ziet, heeft gepoogd zich opnieuw te bezinnen op wat nog resten kan van wat eens voor hem de mensenwaarde uitmaakte.

Het tweede is het „existentialisme”.

Een echte weerstand weet hij evenwel niet meer op te werpen. Bij voorbaat is hij ten prooi aan hetgeen hij vreest, wijl voor hem in de evolutie der geschiedenis er geen andere leidraad meer is dan de verplichte keuze, welke ieder mens elk ogenblik weer moet doen vanuit een telkens andere situatie, waarin hij dank zij eigen en anderer voorafgaande keuzen is terecht gekomen.

De existentialistische wijsgeer, die ons deze dingen voorhoudt, spreekt daarbij veel over de „verantwoordelijkheid” onzer keuze. Maar, voortgejaagd van situatie tot situatie, blijft er van enig verdiept besef ener reële verantwoordelijkheid weinig over, ja is zij in principe volkomen teniet gedaan.

Wederom behoeft het weinig inzicht om te verstaan, hoe de op het bereiken zijner tijdelijke begeerten zich richtende mens zulk een theorie der (on-)verantwoordelijkheid al te goed kan gebruiken om telkenmale — wij hebben het gezien in de rampzalige Indonesië-politiek — zich te dekken achter het „voldongen feit”.

Ook voor de christen ligt hier een eminente verleiding. Een verleiding, die haar slachtoffers op een in het oog lopende wijze maakt in de kringen van het doorbraak-socialisme c.a., maar evenzeer, zij het in andere nuancerings, in meer orthodox zich houdende kerken en omgangsverbanden. Voor deze is het niet in de eerste plaats de verminderde verantwoordelijkheid, die trekt en verblindt, doch een ander element, de schijnbare verlevendiging en conciliatie met anderen, die de existentialistische levensbeschouwing meent te bieden.

Helaas zijn het maar al te vaak predikanten, die met behulp van de existentialistische receptenkamer aan de door dogmatisme afgestoten jeugd iets nieuws menen te kunnen geven. Somtijds zijn zij zelve aanhangers dezer zienswijze, soms ook weten zij op „pakkende” wijze juistheidselementen der existentialistische methode in het licht te stellen. Dit gebeurt dan meestal op populariserende wijze, waarbij de filosofische ondergrond, laat staan de religieuze bodem, op de meest gevaarlijke wijze buiten zicht blijft.

Het gevolg is, dat de aldus ingelichte jongeren ieder, die op diepere gronden tegen deze jongste vertakking van het humanisme

waarschuwt, in de hoek van het rationalistisch orthodoxisme duwen en aan elke idee van orthodoxie voorgoed het afscheid geven, terwijl de dogmatische theologen aan deze waarschuwend stemmen evenzeer de rug toekeren en ze, mirabile dictu, zelf bij de existentie-filosofie indelen.

Het derde is het „scholastisch theologisme”.

Daarmee komen wij vanzelf op een derde — niet minder gevaarlijke — stroming binnen de religieuze syntheses. Zij is die van het oud-scholastisch theologisme.

Misschien kunnen wij ze niet beter beschrijven dan door een voorbeeld. Wanneer men in deze omgeving zijn „christelijk” standpunt, in welke zaak ook, begint te verdedigen door in Christus stelling te nemen, dan ziet de vertegenwoordiger der bedoelde richting zich onverwijd genoopt, daartegenover op het dogma der Drieëenheid en op de soevereiniteit van God te wijzen als enig mogelijk uitgangspunt.

M.a.w. men ziet zich meegetrokken door de theologie als zodanig, boven Christus uit, die toch voor ons het enig houvast en de geheel enige vervulling der Heilige Schrift is. Men gaat zelfs zover om aan zulke theologie als „logie”, d.i. leer, theorie, abstractie, stelsel, de juistheid onzer verwachting van de komende Meester te toetsen. Een toets, welke wij ons slechts door de Bijbel zelf, maar geenszins door een wetenschappelijke richting aangelegd wensen te zien, hoe zuiver zij als wetenschappelijke richting ook moge zijn.

Dat deze richting niet inzicht, bij haar presentie als theologisch gelegitimeerd interpreteert der Schriftwaarheid zelve geleid te worden door de idee van de Westerse denkafgod, spreekt te duidelijker voor de religieuze fundering van ook deze synthese.

Prof. Mekkes besluit zijn artikel met deze opmerkingen:

Nu is het opmerkelijk, hoe goed in de praktijk al deze syntheses het tenslotte met elkander kunnen vinden. Nooit zal op één van deze een breuk in de kerk of organisatie ontstaan (wel te verstaan naast de reeds bestaande breuken). En dit valt daarom niet te verwonderen, wijl men alle gelijkelijk de prioriteit der antithese (welke intussen het tegendeel van scheurzucht is) schuwt. Het orthodox-isme wenst op geen graad minder deze wereld (i.c. het theologisch verstand) met het Koninkrijk Gods te combineren dan de open wereldzin der vereconomeerde kerkmensen of de experimentators met het existentie-waagstuk.

Het is niet steeds eenvoudig, in onszelf de synthesegeest te onderkennen en nog minder om hem te bestrijden. Het bovenstaande moge dit voldoende hebben aangetoond. Het gaat daarin immers om het behoud van het leven, het tijdelijke samen met het eeuwige. De kunst der camouflage van deze stand van zaken verstaat de Overste dezer wereld beter dan een mens ooit doorgrondt kan.

Er is slechts één weg tot behoud en wij willen daarover nu niet spreken. Jezus vraagt, na de stand van zaken Zelf geestelijk in het scherpste licht te hebben gesteld, aan de kleine kring, die tenslotte nog voor Hem kiest: wilt gij ook niet weggaan?

Laten wij nadenken alvorens te kiezen. Want indien iemand niet haat alles in deze wereld...

Wij zijn zeer dankbaar voor deze ontdekkende analyse van het grote gevaar, dat het christelijke leven bedreigt.

We moeten het ons meer dan ooit bewust zijn dat de synthese — Kuyper sprak van „verflauwing der grenzen” — dé kanker is die de kerk bedreigt.

De enige mogelijke afweer daartegen en overwinning daarvan is deze dat Jezus Christus en het koninkrijk der hemelen metterdaad het een en het al is in ons leven!

„De Heilige Schriftuure las hij onophoudelijk”

In „Signaal” schreef A. Algra een artikel over Michiel de Ruyter. Hij wees er daarin op, dat in een bijdrage over Neerlands grootste admiraal van hem gezegd werd, dat hij was: eenvoudig, sociaal voelend, vol bezieling, vrijheidslievend, loyaal, eerlijk, geniaal, vredelievend, beleidvol... En dan aan het eind werd ook nog gezegd, dat hij een gelovig Christen was, die nooit vergat om voor de slag te bidden en na de overwinning te danken.

De Heer Algra gaat dan aldus verder:

„Koningin Wilhelmina begreep De Ruyter en het geheim van zijn genie beter, toen zij in Den Helder de adelborsten voorhiel:

Onze grote vlootvoogden namen Gods Woord tot richtsnoer voor hun leven en

beschouwden vroomheid als eerste deugd. Toekomstige zee-officieren, volgt dat voorbeeld....

Ja, dat Woord van God! Dat was voor hem de bron, waaruit hij steeds weer putte.

„Zijn ongeveynsde godvruchtigheid vertoonde zich in alle zyn bedrijf. Geen Christen Heldt kon Godt meer vreezen, eeren, liefhebben, betrouwen, en den godsdienst met meer yver behartigen. Het hooren der predikatiën, dat hij niet licht verzuimde, was zyn hoogste vermaak. En hij streedt zoo wel met de gebeden als met de wapenen: beginnende nooit zeegevecht voor dat hij Godt eerst in zyn kajuit om zyn hulp en zeegen hadt aangeropen. De heilige Schriftuure las hy onophoudelijk, en besteedde daar in als hy aan landt was meest alle de wintersche avonden: lezende dan overluidt by zyn huisvrouw en kinderen, om die met eenen door dat gehoor te leeren en te stichten. Behalven de heilige Schrift las hy weinige en byna niet dan Theologische boeken. Hy betoonde zich ook als een voorzanger in de Christelijke sloopsoefeningen: en zong gaarne Psalmen; want hij was een goetd zinger.”

Een opmerkelijke overeenkomst met de levensbeschrijving van Piet Heyn, een kort maar duidelijk getuigenis van het geloofsleven van onze Vlissingen Michiel.

En zo kan het ook alleen verklaard worden, dat De Ruyter steeds God de eer van de overwinning gaf, zo is het te begrijpen, dat hij niet blij kon zijn, zoals hij zelf zei, toen hij in Napels werd gehuldigd,

„zoo lang als myn lieve broeders, die Predikanten, daer op de galeyen, zitten en zoo mishandelt worden.”

Zo kunnen we ook bij zijn sterfbed staan, vol ontroering, maar ook met grote dankbaarheid, omdat deze grote man heenging in het geloof, waaruit hij geleefd had.

Wij horen hem zeggen:

„Aan dit ellendig lichaam is weinig gelegen, als de kostelijke ziel behouden wordt. Myn pyn is niet te achten by d' onuitsprekelijke smerte en smaadt, die onze Heilandt onschuldig leedt, om ons van d' eeuwige pyn te verlossen.”

Tot zyn vertroosting en versterking, zo zegt zijn biograaf, gebruikte hij vele woorden uit de Heilige Schrift, die hij in zyn vrije uren zo trouw las. Vooral Ps. 119: 71 en Ps. 42: 6, 8 en 9 werden vele malen door hem gezegd. En toen het einde naderde, haalde hij het gebed van David aan:

O Godt, gy zyt myn Godt, ik zoek u in den daageraad, myne ziele dorst naar U, myn vleesch verlangt naar U: in een landt dor en mat, zonder water.

Toen ontsliep hij....

Vlak voor zijn dood verleende de Spaanse koning hem de hertogstitel, de Franse koning, hoewel in oorlog met ons land, liet saluutschoten lossen om de dode te eren, de begrafenis in de Nieuwe Kerk te Amsterdam was als die van een koning. Maar als er ooit iemand na Willem van Oranje is geweest, die begrepen heeft, wat het betekent een instrument van God te zijn, dan was het Michiel de Ruyter. Hij haalde een streep door het IK en hij onderstreepte het woord GY in zyn leven en daarom kon ook van hem gezegd worden, wat ik boven dit artikel schreef:

Aanschouw den Heldt, der Staten rechterhandt, Den redder van 't vervallen vaderland, Het roer der vloot, den arm daar Godt door streê....”

Als je je dit alles goed realiseert, dan vliegt het je aan: wat zijn we ontzaglijk achteruit gehold... ook in de „christelijke” wereld.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

KERKNIEUWS

Scriba van de Geref. Kerk te Deventer is thans br. P. Hamming, Dr. Fescuurstr. 10. Men gelieve alle stukken voor de kerkeraad te zenden aan dit adres.

Adreswijziging Geref. Kerk Veenendaal.

Scriba is thans J. Bulthuis, Rembrandtlaan 7, Veenendaal.

Vanaf 29 juli a.s. is het adres der diaconie: G. Voerman, Boslaan 141, Veenendaal.

Oud-Loosdrecht. Het adres van de Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Oud-Loosdrecht is met ingang van heden:

Scriba: A. Strating, Oud-Loosdrechtsedijk 96, Oud-Loosdrecht (Tel. K 2958—421).

Bedankt voor Zwartsluis Ds J. M. Kroes te Dalfsen.

Voor Schildwolde Ds J. Verkade te Voorburg.

Beroepen te Winnipag, Canada: Ds C. de Haan te Ferwerd-Hallum;

te Bussum: Dr G. Hagens te Schiebroek-Hilligersberg C.;

te Blokzijl: Cand. J. Klamer te Roodeschool.

De classis Groningen heeft praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar verklaard:

Cand. T. J. Keegstra, Molukkenstr. 12a, Groningen; de classis Enschede: cand. Tj. Boersma, Varviksingel 29, Enschede en cand. R. Timmerman, Balistraat 17, Enschede; de classis Utrecht-Breukelen: cand. O. Mooiweer, M. Fuchestraat 18, Utrecht.

Bevestigd te Heerenveen Ds J. van Dijk, overgekomen van Schildwolde. Ds van Dijk aanvaardde zijn ambt met een predikatie over 2 Tim. 2: 19.

Theologische Hoogeschool-dag 1957.

De commissie ter voorbereiding van de Theol. Hoogeschool-dag 1957 deelt mede, dat de genodigde sprekers voor de a.s. Schooldag de uitnodiging hebben aanvaard. Voor U zullen spreken, behalve de vijf hoogleraren, Ds R. H. Bremmer van Zwolle, Ds E. Teunis van Monster en Ds P. Wulffraat van Amsterdam-C.

De Schooldag wordt gehouden, zo de HEERE wil, op Woensdag 25 September.

Op Dinsdag 24 September wordt de bidstond gehouden. In deze godsdiensttoefening, uitgaande van de Raad van De Gereformeerde Kerk van Kampen, hoopt voor te gaan Ds A. H. Algra van Gorinchem.

Wilt U vooral tijdig kaarten aanvragen voor de Schooldag. Het adres hiervoor is: Broederweg 15, Kampen.

DE COMMISSIE.

De kerken van Oosterbeek en Velp hebben besloten gezamenlijk het beroepingswerk ter hand te nemen.

Verantwoording van kerkcollecten en giften, ontvangen ten behoeve van de geestelijke verzorging van varenden ter zee en op de binnenwateren over de periode van de 2e helft van maart '57 t/m juni '57.

Zuidwolde (Gr.) f 33.28; Middelburg f 47.40; Bergsenhoek f 22.84; Aduard f 21.92; Haarlemmermeer O.Z. f 40.17; Duurswoude f 6.75; Zuidhorn f 96.35; Nieuwendam-A'dam N. f 31.18; Rotterdam-Z. f 35.—; Zaandam f 39.33; Dordrecht f 51.51; Zuidwolde (Dr) f 23.02; Hijken f 21.78; Kralingscheveer f 37.99; Roodeschool f 23.74; Aalten f 7.85; Middelharnis f 11.24; Gouda (ged.) f 40.—; Winsum-Obergum f 7.73; Zwijsdrecht-Grote Lindt f 6.68; Voorschoten (2 x) f 28.55; Enschede-Noord (1/3) f 56.30; Harkstede f 29.56; den Helder f 60.80; Nijverdal f 15.55; Voorthuizen f 20.48; Roodeschool f 20.88; Emmercompasuum-E.-Erfseidenveen f 12.21; Mijdrecht f 10.13; Oldekerk f 8.75; Zuidbroek f 26.62.

In nov. 1957 D.V. publicatie van de volgende verantwoording in de kerkelijke pers. Mede in verband met de a.s. uitzending van ds. W. Boessenkool van Capelle a.d. IJssel, moge een stroom van collecten en giften vloeien naar de Penningmeester comm. van samenwerkende Geref. kerken voor de geestelijke verzorging van varenden. Nieuwstad 25 Delfzijl. Giro no. 229568.